

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง รอยพระพุทธรูป : พุทธศิลป์กรรมจากมรดกวัฒนธรรมสู่ศิลปกรรมร่วมสมัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา รูปแบบและสัญลักษณ์ของรอยพระพุทธรูปที่ปรากฏในอดีตสมัยต่างๆ แสดงลักษณะทางศิลปกรรม มีความหมายและพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการสืบเนื่องมาถึงสื่อสัญลักษณ์ที่ปรากฏในงานศิลปกรรมร่วมสมัย

จากการศึกษาพบว่า รูปสัญลักษณ์รอยเท้า มีปรากฏควบคู่กับอารยธรรมมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และเมื่อเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ที่มีการสร้างรูปเคารพทางศาสนา ได้มีการใช้สัญลักษณ์ “รอยบาท” แทนองค์ของเทพเจ้า หรือศาสดาในลัทธิศาสนานั้นๆ รวมทั้ง “รอยพระพุทธรูป” ของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งปรากฏในงานพุทธศิลป์กรรมอินเดีย ตั้งแต่สมัยก่อนการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาเป็นรูปมนุษย์ และมีความสำคัญต่อเนื่องมา แม้เมื่อมีการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาเป็นรูปมนุษย์แล้วก็ตาม ครั้นเมื่อพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไปยังดินแดนต่างๆ การสร้างและการบูชารอยพระพุทธรูป ได้แพร่ออกไป มีการรจนา คัมภีร์วรรณกรรม ตำนานท้องถิ่น ที่มีกล่าวอ้างถึงสมัยพุทธกาล ว่าพระพุทธรูปได้เคยเสด็จมา เปรียบเสมือนการประดิษฐานพระพุทธรูป

ศาสนา เป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ส่วนหนึ่งของชมพูทวีป รูปแบบและลักษณะรอยพระพุทธรูปแต่ละยุคสมัย จะแสดงเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น รวมทั้งอิทธิพลความสัมพันธ์พุทธศาสนากับดินแดนอื่นที่เกี่ยวข้อง สำหรับรอยพระพุทธรูปที่ปรากฏในงานศิลปกรรมร่วมสมัย มีแนวความคิดในการสร้างแบ่งออกได้ ๓ แบบ คือ

๑. สร้างตามรูปแบบเดิมในอดีต โดยรักษาแบบแผนการสร้างรูปรอยพระพุทธรูปตามประเพณี นิยมโบราณ โดยเฉพาะสมัยอยุธยาตอนปลาย

๒. สร้างสรรค์โดยศิลปินร่วมสมัย ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจจากรอยพระพุทธรูปในอดีต นำมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมร่วมสมัย มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ และรายละเอียดบางส่วน อาทิ ใช้สี รูปทรง การจัดองค์ประกอบศิลปะ เพื่อให้เกิดความรู้สึกและความหมายของโลกในยุคปัจจุบัน สะท้อนความเป็นไป และสภาวะในสังคม

๓. พระราชบาท จัดสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ตามพระราชดำริ หรือเงื่อนไขพิเศษ พระราชบาทในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เปรียบเสมือนการประดิษฐานแนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยสำหรับพระราชบาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงประดิษฐานเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ทหารและพลเรือน เปรียบเสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา ปกป้องคุ้มครองอันตรายแก่พลเรือน

Abstract

The main objectives of this research *“the Buddha’s footprint: Buddhist Art from cultural heritages to Contemporary”* are to study the origin of the style and symbols of the Buddha’s footprints in different eras. They do not only represent the local genres, but also convey meanings and developments of the social and cultural contexts. Hence the research tries to establish the relevance of those symbols which appear in contemporary art as a link between social, cultural and Buddhist art in various periods.

The study has addressed the means of footprint as a symbol had occurred since the prehistoric civilization. Later we created an iconography of the religions, the footprints as symbols were explored and represented Gods and Lords, including the lord Buddha himself, even since before a Buddha image took place. The Buddhism had spread to various territories conveying the notions of building and worshipping a Buddha’s footprint. As a result, there were several literature and folk tales stated that the Lord Buddha visited and established Buddhism in those lands and became a part of holy Jumbutipa. Art works in these various areas have not only their distinctive local characteristics but also the influences of the neighboring.

There are three main concepts to create the contemporary Buddha’s footprints as:

1. The traditional style: This maintains the ancient characteristics of the prints.
2. Contemporary style: This inspires and marries the traditional style with the contemporary concepts, which alters the design and details such as colour, shapes or compositions, in order to vehicle a meaning or meanings and reflect the modern social contexts.
3. The Royal’s footprints: There are two prints by the command or special occasions by the Kings of Thailand. The first one was in King Rama 6 in order to symbolize the democracy concept in Thailand. The other was in King Rama 9, as a sacred object to protect and provide safety to people of the Thai Kingdom.